

BIULETYN OGRODÓW BOTANICZNYCH
Nr 1, 1975

ANDRZEJ MICHALSKI

W dniu 30 listopada 1973 roku zmarł w Bydgoszczy mgr Andrzej Michalski, założyciel i kierownik Ogrodu Botanicznego Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin, b. wieloletni kierownik Oddziału Instytutu Ochrony Roślin w Bydgoszczy.

Właściwym jest złożenie hołdu pamięci Człowieka, który całe swe życie poświęcił botanice. Pracował w dziedzinie florystyki i fitopatologii, a swoje bogate doświadczenie naukowe, wielką wiedzę botaniczną i ogólnoprzyrodniczą przekazywał swoim współpracownikom, kolegom z innych placówek naukowych, służbie ochrony roślin, członkom towarzystw naukowych, nauczycielom i młodzieży.

Trwały dorobek naukowy mgr A. Michalskiego stanowi ok. 50 publikacji oraz bogate zbiory zielnikowe i muzealne.

Andrzej Michalski urodził się 25. VIII. 1904 r. w Charkowie, gdzie ojciec Jego był dyrektorem Uniwersyteckiego Ogrodu Botanicznego. Szkołę średnią ukończył w Łomży w roku 1926. Studia przyrodnicze na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie ukończył w 1935 r. uzyskując tytuł magistra filozofii w zakresie botaniki. Po odbyciu praktyki z fitopatologii na Wydziale Ochrony Roślin PINGW w Puławach został asystentem prof. J. Trzebińskiego, nestora fitopatologii polskiej, w katedrze Systematyki i Geografii Roślin Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Funkcję asystenta, a potem adjunkta pełnił tu od 1. IX. 1929 do 15. XII. 1939 r. W tym też okresie od 1. XII. 1936 r. pełnił ponadto

dotatkowo funkcje Inspektora Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Stefana Bato-
rego oraz odbył 2-letnią praktykę pedagogiczną w gimnazjum króla Zygmunta
Augusta.

Wyjątkowa osobowość mgr A. Michalskiego i postawa życiowa zostały niewąt-
pliwie ukształtowane pod wpływem Jego Ojca oraz prof. W. M. Arnoldiego i tej
wielkiej indywidualności naukowej jaką był prof. J. Trzebiński. Zaszczepił On
Swemu Uczniowi cechy, jakie u badacza ceni się najwięcej, rzetelne, żarliwe i bezin-
teresowne ustosunkowanie do nauki.

Dorobek naukowy wileńskiego okresu pracy naukowej mgr A. Michalskiego
stanowią publikacje, z których 5 najważniejszych to:

1. Michalski A. — 1935. Porosty okolic Wilna i Trok. Die Flechtenflora der Umgebung von Wilno
und Troki. Prace Tow. Przyj. Nauk w Wilnie. Wydz. Nauk Mat. i Przyrodn. Tom IX. Prace Zakł. Syst.
Rośl. i Ogr. Bot. Uniw. St. Bat. w Wilnie, nr 10, odb., str. 1—14. Wilno.

2. Michalski A. — 1936. Przyczynek do znajomości śluzowców Wilna i okolic. Beitrag zur Kenntniss
der Schleimpilze von Wilno und Umgebung. Prace Tow. Przyj. Nauk w Wilnie. Wydz. Nauk Mat. i Przy-
rodn. Tom X. Prace Zakł. Syst. Rośl. i Ogr. Bot. Uniw. St. Bat. w Wilnie, nr 11, odb., str. 1—4. Wilno.

3. Michalski A. — 1936. Grzyby pasożytnicze, zaobserwowane na roślinach dziko rosnących oraz
uprawnych na terenie powiatu Wileńsko-Trockiego. Verzeichnis der im Kreis Wilno-Nowe Troki gesammel-
ten Pilze. Czas. Pol. Tow. Przyr. im. Kop., „Kosmos”, Tom LXI, zes. II—III, Seria A, str. 239—279.
Lwów.

4. Michalski A. — 1937. Materiały do flory niższych zarodnikowych Wilna i okolic. Ein Beitrag
zur Kenntniss der niederen Kryptogamen in Wilno und Umgebung. Prace Tow. Przyj. Nauk w Wilnie.
Wydz. Nauk Mat. Przyrodn. Tom XI. Prace Zakł. Syst. Rośl. i Ogr. Bot. Uniw. St. Bat. w Wilnie, nr 16,
odb., str. 1—4. Wilno.

5. Michalski A. — 1937. Grzybki pasożytnicze na porostach. Die Flechtenparasiten. Acta Soc.
Bot. Pol. Vol. XIV, nr 1, str. 45—48, odb. Warszawa.

W okresie II wojny światowej mgr A. Michalski pracował nadal w Wilnie,
początkowo w Instytucie Higieny, potem w laboratorium Wodociągów Miejskich
oraz jako bakteriolog w Miejskiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej.

Po wojnie, repatriowany w 1945 r. osiedlił się z rodziną w Bydgoszczy, gdzie
od 15. V. 1945 r. został zatrudniony w PINGW-ie jako asystent, następnie adjunkt,
pełniąc funkcje kierownika Działu Mikologii. Rozpoczął swa pracę organizując
od podstaw rozgrabione pracownie Wydziału Ochrony Roślin, kierowanego przed
wojną i w pierwszych latach powojennych przez światowej sławy fitopatologa prof. Lu-
dwika Garbowskiego. W latach 1951—1961 Andrzej Michalski był kierownikiem
Oddziału Bydgoskiego Instytutu Ochrony Roślin i Pracowni Fitopatologii. W roku
1962 nastąpiła centralizacja Instytutu Ochrony Roślin w Poznaniu i Oddział
przestał istnieć.

Ważniejsze prace opublikowane po roku 1945:

1. Michalski A., Gorska-Poczopko J. — 1958. Występowanie podszuski (*Ophiobolus* sp.) na
pszenicy w północnych rejonach Polski oraz doświadczenia nad odpornością pszenic na tę chorobę. The
occurrence of *Ophiobolus* sp. in the northern regions of Poland and experiments on the resistance of wheat
to this disease. Roczn. Nauk Roln. P.A.N. Tom 78—A—2, str. 185—198, map. 2, fot. 3, tab. 8. Warszawa.

2. Michalski A. — 1956. Grzyby pasożytnicze zebrane na łąkach nadnoteckich na odcinku Władysławo-
w-Rynarzewo w roku 1954. Les champignons parasites observés sur les basses prairies de la rivière
Noteć au district de Władysławowo-Rynarzewo en 1954. Fragm. Flor. et Geob. Ann. II Pars 2, str. 146—
149. Kraków.

3. Michalski A. — 1958. Doświadczenia nad zwalczaniem pleśni (*Botrytis paeoniae* Oudem) piwonii. Wiad. Bot. T. II, zes. 3, str. 178—180. Kraków. Biul. Ogr. Bot. nr 3.
4. Michalski A. — 1959. Grzyby pasożytnicze okolic Żegiestowa-Zdroju. Les champignons parasitiques des environs de Żegiestów-Zdrój. Monogr. Botan., Vol. VIII. str. 237—243. Warszawa.
5. Michalski A. — 1963. Zjawiska występowania deformacji liści u pszenicy zwyczajnej *Triticum aestivum* L. subsp. *vulgare* (Vill. Host.) Mac Key. The Occurrence of Leaf Deformation Phenomenon in Wheat *Triticum aestivum* ssp. *vulgare* (Vill. Host.) Mac Key. Hod. Rośl., Aklim. i Nasienn., Tom 7, Zesz. 6, str. 657—663. ryc. 1. Warszawa.
6. Michalski A. — 1965. Materiały do zoocedidiologii Bydgoszczy i okolic. Les materiaux de la zoocedidiologie de Bydgoszcz et des alentours. Bydg. Tow. Nauk. Prace Kom. Nauk Roln. i Biol., Ser. B, nr 4, str. 59—86. Tab. 2, Bydgoszcz.
7. Michalski A. — 1965. Spostrzeżenia nad występowaniem grzybów pasożytniczych na roślinach uprawnych i dziko rosnących na terenie Bydgoszczy i okolic w latach 1953—1962. Observations sur les champignons parasitiques des plantes cultivées et spontanées faites à Bydgoszcz et à ses alentours durant 1953—1962. Fragm. Flor. et Geobot., Ann. XI, Pars 1 str. 215—235. Tab. 1. Kraków.
8. Michalski A. — 1967. Grzyby pasożytnicze Wybrzeża Gdańskiego. Les champignons phytopathogènes de la côte de la Baltique du district de Gdańsk (Pologne). Acta Mycologica, Vol. III, str. 153—162. Warszawa.
9. Michalski A. — 1968. Materiały dotyczące występowania rdzy oraz mączniaka traw na odmianach pszenicy zwyczajnej w rejonie dolnego biegu rzeki Wisły. Materiaux contenant l'apparition de la rouille et de la maladie farineuse du froment au district de bas cours de la fleuve Wisła. Bydg. Tow. Nauk. Prace Wyzd. Nauk Przyrodn. Ser. B-Nr 7. str. 41—65, rys. 1, tab. 12. Bydgoszcz.

W roku 1946 mgr A. Michalski zainteresował władze miejskie w Bydgoszczy w reaktywacji zniszczonego w czasie wojny szkolnego ogrodu botanicznego. Z jego inicjatywy placówka ta została powiększona terytorialnie i zorganizowana jako Miejski Ogród Botaniczny o profilu działalności dydaktyczno-naukowej. W roku 1951 mgr A. Michalski spowodował przejęcie Ogrodu przez Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin.

25 lat życia i pracy mgr Michalskiego w Bydgoszczy związane było z Ogiem Botanicznym. Tutaj ofiarne, pokonując liczne trudności, realizował naukowe i dydaktyczne założenia ogrodów botanicznych, tutaj z zamiłowaniem i pasją prowadził własne prace badawcze, kształcił młodą kadrę botaników.

Obok pracy naukowej uprawiał mgr A. Michalski, z wielkim zrozumieniem celów jakie im przyświecają, pracę popularyzatorską i społeczną. Aktywnie uczestniczył w reaktywacji w 1945 r. oddziału Bydgoskiego Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.

W roku 1952 zorganizował Oddział Bydgoski Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Przez 18 lat (1952—1970) był przewodniczącym Zarządu Oddziału i inspiratorem wszelkiej jego działalności. Zarząd Główny PTB, doceniając aktywność i pracę kierowanego przez mgr A. Michalskiego Oddziału powierzył Mu zorganizowanie w 1957 roku XXX-go Ogólnopolskiego Zjazdu PTB. Przy okazji pobytu na Zjeździe, dawni koledzy z Uniwersytetu Stefana Batorego mieli możliwość przekonać się o popularności mgr A. Michalskiego w Bydgoszczy. Gdy szukano w miejscowej księgarni wartościowego wydawnictwa przyrodniczego, które obecni na Zjeździe chcieli ofiarować mgr A. Michalskiemu, sprzedający przynosząc z zaplecza stos książek powiedział: „Te wszystkie tomy i wydawnictwa byłyby znikomym dowodem życzliwości i uczuć mieszkańców dla mgr Michalskiego”.

Mówiąc o działalności społecznej należy podkreślić, że w roku 1958 uchwałą Rady Narodowej w Bydgoszczy mgr A. Michalski został powołany na członka Komisji Kultury MRN i do roku 1962 pełnił w niej obowiązki wiceprzewodniczącego.

Mimo złego stanu zdrowia i przejścia w 1971 r. na emeryturę, pracował nadal w domu. Do końca swego życia nie zaprzestał pracy nad zgłębianiem przyrody, ostatnie lata poświęcając badaniom florystycznym i fitopatologicznym Łąk Nadnotekich, Doliny rzeki Piaśnicy i Bielawskich Błot k/Pucka. W tece pośmiertnej zostawił opracowania oraz zielniki roślin naczyniowych, grzybów patogennych i zdjęcia związane z badaniami florystycznymi tychże terenów. Niech nam wolno będzie wyrazić przekonanie, że bogate zbiory jakie zostały w tece pośmiertnej mgr A. Michalskiego i ich opracowania — choć fragmentami nie dokończone — będą stanowiły źródło myśli badawczej dla kontynuatorów Jego dzieła, zasugerują tematykę badań nad ginącymi zespołami roślinnymi, wniosą trwałą wkład w poznanie środowiska — zagadnienie dziś aktualne i pierwszorzędnej wagi.

Za całokształt swej pracy został mgr A. Michalski dwukrotnie odznaczony medalem Prezydium WRN w Bydgoszczy „Za szczególne zasługi dla rozwoju Województwa Bydgoskiego” (9. V. 1966 i 13. V. 1971 r.) oraz odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego przez OKFJN (1966 r.).

IRENA SOKOŁOWSKA-RUTKOWSKA
KRYSTYNA M. PISZCZ

BOGUSŁAW MOLSKI
Ogród Botaniczny PAN w Warszawie

OGRÓD BOTANICZNY POLSKIEJ AKADEMII NAUK W WARSZAWIE — PIERWSZE 25 LAT

3 maja 1974 roku Prezydium Rządu PRL podjęło decyzję w sprawie zapewnienia warunków działania i rozwoju Ogrodu Botanicznego Polskiej Akademii Nauk, zamykając tym samym okres wieloletnich wysiłków środowiska naukowego o utworzenie nowoczesnej placówki badawczej nad ochroną i racjonalnym wykorzystaniem szaty roślinnej. Polskę, pomimo istnienia u nas siedmiu dawniejszych i trzech nowych ogrodów botanicznych i arboretów, zaliczyć musimy do kraju uboższego w tego rodzaju placówki, w porównaniu z takimi krajami jak Związek Radziecki, USA, RFN, NRD, Wielka Brytania, Włochy czy Francja lub Austria. A przecież zarówno pod względem produkcji przemysłowej jak rolniczej znajdujemy się w pierwszej dziesiątce państw na świecie. Mała ilość nowoczesnych ogrodów botanicznych w Polsce bardzo istotnie wpływa na stosunkowo niski poziom kultury ogrodniczej w miastach i osiedlach, niewłaściwy i ubogi dobór gatunków dla miast, oraz zbyt powolny rozwój zieleni miejskiej jako czynnika higieny środowiska. Wobec wzrastającego zagrożenia środowiska człowieka zrozumiąca jest troska władz centralnych o przyspieszony rozwój placówek uczestniczących w rozwiązywaniu palących problemów egzystencji człowieka jako istoty biologicznej.